

НЕБРИГА

Текст и фотографије Меланија СТОИИ

Сабина и Мустафа са децом: сви они у ствари, не постоје!

Сабина Крцоли има 24 године, четворо деце и невенчаног супруга. Њена најстарија ћерка Гордана са осам година још није кренула у школу. Остале три ћеркице Анђела (5), Анабела (3) и Александра, која има само седам месеци, немају здравствено осигурање. Сабинин супруг Мустафа Бериша је грађевински радник, али, како каже, с оним што заради не може увек да покрије трошкове породичног живота у које спадају и трошкови лечења деце. Када се разболе, комшилук скупља новац како би им помогли да оду код лекара. То се дешава често јер све девојчице болују од бронхитиса.

Како је ова породица стигла у тако незавидну ситуацију? Сабина је родом из Качаника на Косову и Метохији. Када је, као и многи, за време НАТО бомбардовања побегла оданде, у транспорту је изгубила сва документа. У Лесковцу, где је пребачена администрација општине Качаник, не могу да је нађу у матичним књигама. Због тога није могла да се венча. Њена деца нису пријављена јер су јој објаснили да без мајчине документације отац не може да их упише у матичне књиге рођених. После

**У СРБИЈИ ВИШЕ ОД 1.500
ОСОБА БЕЗ ЛИЧНИХ
ДОКУМЕНТА**

**ЉУДИ
КОЈИ НЕ
ПОСТОЈЕ**

**Живе поред нас, а ако нестану или умру,
нико неће приметити или знати за то. Са старијима се,
изгледа, не може много учинити, али бар деци може да се
помогне. Само кад би и држава и родитељи тих малишана
то стварно желели**

Бувља пијаца на Новом Београду је стетиште људи без идентитета

► сваког порођаја из породилишта је излазила на свекрову личну карту, а једном је чак оданде и бежала из страха да ће јој због недостатка докумената одузети дете.

- Откад сам избегла, покушавам да дођем до докумената. Ишла сам у Лесковац трудна, држећи остало троје деце за руку, спавала на станици и чекала да ме нађу у матичним књигама. Пронашли су ми лични матични број, али ме под именом и презименом нема нигде, не знам како. Поднела сам молбу Петом општинском суду да ме упишу у матичне књиге и, ево, чекам већ пет месеци на одговор - прича Сабина показујући успут сва документа која је сакупила да би добила онај свој један, али најбитнији.

Рођени код куће

За то време, њена деца одрастају без икаквог трага о свом постојању.

Према незваничним подацима у нашој земљи има више од 1.500 лица с оваквим статусом. Они су ту, око нас, али правно не постоје. Свакодневно се суочавају са много проблема - почевши од болести против којих нису вакцинисани, немогућности уписа у школу, налажења легалног посла. И као такви постају лаке жртве трговине људима, друштво их је занемарило... Ту су, али не постоје.

Сами ретко кад могу нешто да учине како би променили свој статус. Обично потичу из необразованих породица, и сами су неписмени, а бројке као што су датуми рођења им не значе много. Међу њима највише је Рома, али има и других националности. Много је избеглих са Косова који су документа изгу-

били у бежању, канцеларије са њиховим подацима су спаљене, а они чак и када желе, не могу да докажу свој идентитет без компликоване и за њих скупе процедуре.

Надлежне институција које се баве овом проблематиком сматрају да са старијима, од којих многи целог живота живе без правног идентитета, не може много да се постигне, али улажу напоре да помогну деци која живе на овакав начин и да их у што већој мери социјализују.

Кроз Прихватилиште за децу и омладину на Вождовцу годишње прође стотинак малишана о којима не постоје писани трагови. Они најчешће потичу из ромских породица чији родитељи такође немају правни идентитет, рођени су код куће, никад нису ишли код лекара, па самим тим нису ни вакцинисани и подложни су многим болестима, а живе у условима какве модерна цивилизација не може ни да замисли. Просе, спавају на улици, а често бивају жртве трговине људима или изабљивања, каткад и од најближих.

- Наилазили смо на разне случајеве. Пратио сам седмочлану породицу која се бавила просјачењем. Месечно су на тај начин "зарађивали" и по 400.000 динара, од којих 300.000 отац попије, а остатак поделе међусобно - каже Слободан Веселиновић, специјални педагог у овом прихватилишту.

На његову причу надовезује се Марија Грбић, социјална радница, која је са колегама била у прилици да наиђе на страшне

случајеве занемариване деце рођене у "правно непостојећим" породицама.

- Полиција је једног дана довела запуштеног дечачића који и није знао где се налази. Није знао ни где живи, ни како му се зову родитељи. Онда смо сели у кола са њим и кренули, а он нам је показивао пут руком. Дошли смо до Чукарничке падине и приказ који смо затекли је био поражавајући. Наспрам новоизграђених велелепних зграда, неколико породица, између осталог и његова, избегла са Косова, сместило се у шупице поред пута. Живели су потпуно неорганизовано. Људи и животиње које су имали били су под истим кровом, а његов брат је чак јео из исте чиније из које и коњ! Уз велике напоре, успели смо да га извучемо из те беде и сместимо у дом. После извесног времена срели смо га на Ади с осталом децом. Кренуо је у школу и сада живи нормално.

Предуго и прескупо

Како тврде упућени, основни проблем код ове деце је што живе у породицама ко-

је или не могу или не желе да им пруже боље услове. То су најчешће мајке које су током живота имале више партнера и самим тим више очева своје деце. Ако ни саме немају документа, фактички не могу да пријаве ни своју децу. Често знају да би могли да живе и на другачији начин, али не и да за то и сами морају да се потруде како би себи и својој деци олакшали живот. Најчешће од

Мирјана Рудић, социјални радник

За њих има шансе да добију личну карту, здравствену књижицу, крену у школу...

надлежних очекују да реше све њихове проблеме.

- Имали смо случај када смо буквално молили мајку да нађе два сведока који би потврдили да се породила код куће како бисмо јој збринули дете. Често добијамо веома болесну децу, децу са недостацима, децу која нису вакцинисана и управо због тога insistирамо код родитеља, који ни раније нису марили за њих, да нам помогну да их сместимо у домове или хранитељске породице - каже руководилац овог прихватилишта Данијела Стајковић.

Прихватилиште за децу и омладину се труди да помогне колико је то могуће, али њихове руке су, осим неодобравањем родитеља, често везане прописима који прво налажу да дете добије све неопходне папире како би било смештено у дом или хранитељску породицу. Та процедура је веома дуга, а по прописима, дете у овом прихватилишту може да остане од пет до тридесет дана, што је недовољно за прибављање потребних докумената и уписа у матичне књиге.

- Наравно, ми ниједно дете досад нисмо избацили на улицу, али имамо велики проблем са том административном страном - каже Мирјана Родић, социјална радница.

Данијела Стајковић објашњава колико је битно срушити законске баријере, поготово када су мала деца у питању.

- Мислим да је потребно да се, пре свега, гледа корист те деце, прескачући кораке који су законом предвиђени и који су много компликовани. Прво

је потребан увид центра за социјални рад да та породица стварно живи на том месту и да дете лотиче из те породице, па затим да породица има папире о свом постојању, па да се тај центар прихвати тог посла по територијалној припадности, ако се деси да је породица однекуд дошла.

Умро на туђу књижицу

Онда се прави договор између тих центара који ће да преузме случај и тако редом.

- Када се постигне договор, онда центар мора да замоли мајку и оца, који често и није ту јер је у питању полигамна заједница, да верификују и прибаве своја документа, онда после да нађу два сведока који ће да сведоче да се мајка породила код куће, а за све то време ви имате дете које чека. Не можете да га лечите, ни да га укључите у школу док се не заврши сва та папирологија. Мислим да би процедура требало да буде много једноставнија. Да се прво побринемо за дете, а потом да га уписујемо. Увек кажем да су папири најмањи проблем. То је нешто што неко напи-

Данијела Стајковић, руководилац прихватилишта

ше, удари печат и то је то. Живот детета је нешто друго - закључује Данијела Стајковић.

Невадна организација Праксис већ неколико година помаже правно непостојећим људима да прибаве документа и уђу у нормалне животне токове. Кажу да то што ти људе правно не постоје није само њихов проблем већ и проблем целог друштва. Они се на све начине довијају да доскоче заједници, па тако често долази и до злоупотребе туђих докумената.

- Они, генерално, немају ниво свести о потреби уписа у матичне књиге рођених, али знају какве би погодности имали да поседују здравствену књижицу или личну карту. У садашњем раду у двадесет општина у Србији наилазили смо на веома "занимљиве" примере. Једна жена је током пет порођаја користила три туђе здравствене књижице како би избегла болничке трошкове. Замислите онда у какву ситуацију су доведена њена деца током каснијег живота. Такође, један дечак је на операцију отишао са туђом здравственом књижицом. Када је после операције умро, родитељи дечака чија је књижица била имали су много проблема како би доказали да је њихово дете, у ствари, живо и да га упишу у школу када је за то дошло време - прича Јасмина Миковић, заменик извршног директора ове организације.

Она каже да је поражавајућа чињеница што држава није учинила ништа да се ухвати у коштак с овим проблемом.

- Обрађали смо се Министарству за др-

жавну управу и локалну самоуправу које је надлежно за област вођења матичних књига са молбом да се проблеми ових људи узму у обзир и да се у закону јасно пропише олакшавајућа околност за њихов накнадни упис, али смо остајали без одговора. С друге стране имамо и родитеље, који заостављају обавезу уписа деце у матичне књиге било зато што су и сами неуписани, било зато што су немарни према њима. Често се дешава да су само очеви уписани, а не може да се иде на упис детета док се не утврди мајчин идентитет. Тада се воде неизвесни поступци и морате да се наоружате стрпљењем и вољом да идете до краја.

Поступак је дуг, а они су неписмени и неукли. Када бар родитељи имају документа, процес је знатно лакши, али када ни они немају, па цео случај заврши на суду који може да тражи и ДНК анализу како би се утврдило очинство и материнство, лако им је да од свега одустану. Та анализа кошта 500 евра што је њима незамисливо да дају јер немају од чега ни да живе. Онда им је најлакше да се врате свом првобитном начину живота који је најчешће номадски и да не развишљају о свим тим бројкама и датумима који њима ништа не значе - прича Миковићева.

У покушају да сазнамо да ли је држава спремна да изађе у сусрет непостојећим људима и укључи их у систем, звали смо и Министарство за државну управу и локалну самоуправу, али одговор нисмо добили.

Марија Грбић: „Какве смо страхоте видели“!

